

Lekcje z historii: Chiny. Pierwsze Papierowe Pieniądze i Ich Konsekwencje

Oprac. Lech Pawłusik ; Data oprac. 15.01.2020 r.

Historia pieniądza to fascynująca opowieść o innowacjach i błędach, które miały długotrwałe konsekwencje dla całych społeczeństw. Starożytny Rzym zasłynął z „kantowania” monet, które doprowadziło do inflacji, a Ateny eksperymentowały z rozcieńczaniem monet miedzią w czasach kryzysu. Jednak prawdziwym przełomem w historii pieniądza było wynalezienie banknotów papierowych – a miało to miejsce w Chinach około 1000 roku n.e. To w Chinach po raz pierwszy w historii ludzkości doszło do inflacji na niespotykaną wcześniej skalę, co miało swoje korzenie w nadmiernym drukowaniu pieniądza. Jakie były tego skutki i jakie lekcje możemy wyciągnąć z chińskich błędów?

Wynalezienie pieniądza papierowego w Chinach

Około 1000 roku n.e. w prowincji Syczuan chińscy kupcy zaczęli emitować papierowe banknoty zwane *chia-tzu*, co oznaczało "środek wymiany". Były to pierwsze banknoty, jakie kiedykolwiek wprowadzono, choć początkowo ich zasięg był ograniczony – używano ich jedynie w lokalnym handlu. Problemy z niewypłacalnością emitentów szybko zmusiły władze do ich zakazania.

Jednak już w 1024 roku chiński rząd cesarski wprowadził własne banknoty, które początkowo były w pełni wymienne na srebro i inne kruszce. Ich emisja była kontrolowana, a ilość papierowego pieniądza w obiegu odpowiadała rezerwom państwowym. Jednakże, podobnie jak w starożytnym Rzymie, chińscy cesarze szybko dostrzegli, że łatwiejsze i szybsze jest drukowanie pieniędzy niż utrzymywanie rezerw metali szlachetnych.

Cykl inflacji i reform pieniężnych

W następnych stuleciach Chiny naprzemiennie doświadczały okresów inflacji oraz reform pieniężnych. Co ciekawe, za każdym razem, gdy udało się ustabilizować wartość pieniądza, kolejni cesarze wracali do drukowania nadmiaru banknotów, aby finansować wydatki państwowe. Drukowanie pieniądza bez pokrycia stawało się standardową praktyką, prowadząc do osłabienia gospodarki i wzrostu cen.

Kryzys pogłębił się, gdy w XII wieku Chiny zostały podbite przez Mongołów. Nowi władcy z mongolskiej dynastii Yuan, nie zważając na doświadczenia swoich poprzedników, jeszcze bardziej intensyfikowali drukowanie pieniędzy. Banknoty cesarskie przestały być wymienne na srebro, a ich wartość szybko malała. Inflacja stała się codziennością, a Chińczycy zaczęli nienawidzić papierowych pieniędzy. Po obaleniu Mongołów cesarze z dynastii Ming unikali emisji banknotów, wprowadzając ponownie miedziane monety jako główną walutę.

Powrót do papierowego pieniądza

Choć Chiny na pewien czas zrezygnowały z papierowego pieniądza, w końcu musiały powrócić do banknotów, zwłaszcza przy większych transakcjach, gdzie miedziane monety były niewygodne. Wprowadzono banknoty o nominacjach odpowiadających 1000, 500, 200 i 100 miedziakom. Na początku ponownie były one wymienne na kruszce, jednak wkrótce cesarze zaczęli emitować więcej pieniędzy, niż pozwalały na to rezerwy skarbcza.

Skutki nadmiernego drukowania papierowego pieniądza były przewidywalne – inflacja wzrosła, a wartości pieniądza spadały. W 1403 roku władze zaczęły stosować drakońskie środki, aby zmusić obywateli do korzystania z papierowych banknotów. W edyktie cesarskim grożono wysokimi grzywnami za używanie złota i srebra w celach handlowych. W 1428 roku wprowadzono jeszcze bardziej restrykcyjne przepisy, w tym karę śmierci za odmowę przyjmowania cesarskich banknotów. Drukowanie pieniędzy bez pokrycia stało się poważnym problemem, a chińska gospodarka wpadła w kolejny kryzys.

Wpływ inflacji na gospodarkę Chin

Nadmierne drukowanie papierowego pieniądza doprowadziło do wielokrotnych epizodów inflacji, które w znaczący sposób osłabiały chińską gospodarkę. Chiny, choć wprowadziły innowacje w postaci banknotów, nie potrafiły zarządzać ich emisją, co prowadziło do spadku zaufania do waluty i recesji gospodarczej. Brak stabilnej waluty paraliżował handel i wymianę towarową, a inflacja dotykała wszystkie warstwy społeczne. Władze chińskie, zamiast wyciągać wnioski z wcześniejszych błędów, kontynuowały politykę emisji pieniędzy bez pokrycia, co doprowadziło do narastającej destabilizacji gospodarki.

Lekcje dla współczesnych gospodarek

Historia Chin dostarcza wielu cennych lekcji na temat inflacji i manipulacji pieniądzem. Drukowanie pieniądza bez pokrycia w realnych aktywach prowadzi do dewaluacji waluty i osłabienia gospodarki. Choć w średniowieczu inflacja była ograniczona z powodu trudności technologicznych (bicie monet z metalu było bardziej czasochłonne niż drukowanie papierowych pieniędzy), współczesne technologie umożliwiają masową emisję pieniądza, co może prowadzić do podobnych skutków.

Współczesne przykłady hiperinflacji, takie jak w Wenezueli czy Zimbabwe, pokazują, że nadmierna emisja pieniądza nadal stanowi realne zagrożenie. W Wenezueli, gdzie inflacja w 2018 roku wyniosła 1 000 000%, bolivar całkowicie stracił na wartości, a obywatele zaczęli korzystać z alternatywnych walut, takich jak dolar amerykański.

Historia Chin, podobnie jak starożytnego Rzymu, pokazuje, jak destrukcyjne mogą być nadmierne manipulacje pieniądzem. Choć papierowe banknoty były innowacją, ich nadmierna emisja doprowadziła do upadku wartości waluty i destabilizacji gospodarki. Współczesne gospodarki muszą wyciągnąć wnioski z przeszłości – emisja pieniądza musi być kontrolowana, a polityka monetarna odpowiedzialna, aby uniknąć powtórzenia błędów z przeszłości.

Chińska lekcja psucia pieniądza przypomina nam, że nadmierna emisja pieniędzy bez pokrycia w realnych aktywach prowadzi do inflacji i osłabienia gospodarki. Aby uniknąć powtórzenia tych błędów, konieczna jest odpowiedzialna polityka fiskalna oraz kontrola emisji pieniądza.